

Posudok na habilitačnú prácu

BRODŇANSKÁ, Erika: Gregor z Nazianzu : Listy vo veršoch.

Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity 2012, 280 s.

ISBN 978-80-555-0599-2.

Erika Brodňanská, prešovská klasická filologička, sa vo svojej vedeckej práci systematicky venuje rôznym stránkam tvorby Gregora z Nazianzu, jedného z najväčších teológov východnej cirkvi. Po viacerých čiastočných štúdiách vydala monografiu, ktorá ponúka komplexný pohľad na básnické listy Gregora z Nazianzu. Tento autor si v boji proti ariánom a iným heretikom vyslúžil čestný titul Teológ a ako vynikajúci rečník prívlastok kresťanský Demosthenés. Na Slovensku ju možno považovať za priekopníčku, pretože sa životu a dielu tohto teológa a mysliteľa, ale i básnika a filozofa, doteraz nikto systematicky nevenoval. V Čechách existuje k tomuto autorovi literatúra písaná teológmi (Špidlík, Karfíková, Ambros).

Publikácia má tri základné časti. V predslove, ktorý predchádza vlastnému textu, informuje autorka monografie o zložitosti problematiky, s ktorou je spojený výskum života a diela Gregora z Nazianzu (doposiaľ neexistuje súborné kritické vydanie jeho spisov). Úvodná kapitola je ľudským i spisovateľským portrétom Nazianskeho. V hutnej skratke je v nej predstavený jeho život a dielo. Druhá kapitola sumarizuje a hodnotí rukopisnú tradíciu Gregorových básnických listov, interpretuje ich obsah a analyzuje ich metrickú štruktúru. Najväčší rozsah kapitoly o metrike s detailnou analýzou metrickej stránky veršov naznačuje zameranie autorky. Kapitolu možno označiť za originálny prínos autorky k literatúre o Gregorovi. Osobitná pozornosť je venovaná profánnym a biblickým príkladom (exempla) ako základnému tematickému prvku výstavby textov. Autorka sa venuje tiež funkcii a významu zdanlivo bezvýznamnej veci, oslovení, ktoré Gregor vo svojich veršovaných listoch používa, ale ukázalo sa, že sa za nimi skrýva mnoho významov. Tretia časť knihy obsahuje jednotlivé básnické listy v slovenskom preklade spolu s poznámkami k veršom. Slovenský preklad veršov „metricky upravil“ profesor D. Škoviera. Každému z listov predchádza charakteristika s ním súvisiacich reálií a rozbor ich kompozičnej štruktúry i obsahu. Ústretovým krokom autorky voči recipientom z hľadiska orientácie v texte je menný, vecný a zemepisný register i prehľadne spracované profánne a biblické odkazy

nachádzajúce sa v Nazianskeho listoch vo veršoch. Je to pozoruhodné, pretože knihu vydala univerzita, nie vydavateľstvo, za indexom je iste zdĺhavá práca autorky.

K teologickej problematike sa autorka vyjadruje skromne, čo je zo stanoviska klasického filológa pochopiteľné, ten chápe text literárne. Do istej miery „skromné“ sú však aj úvodné kapitoly o živote a diele Gregora z Nazianzu. Autorka podáva v prevažnej miere informácie získané zo sekundárnej literatúry a nemá ambíciu priblížiť hlbší pohľad na Gregorovu osobnosť a jej vnútorný rozmer plynúci z osobnej lektúry diel tohto veľkého teológa a básnika. Autorka uvádza veľké množstvo sekundárnej literatúry, novšej aj staršej a rôznej proveniencie, citačne bez problémov, len niekedy zabudla uviesť prameň, napr. s. 42 citácia P. Maasa, s. 62 miesto u Lukiána.

Niekedy však ako keby nebolo jasné, komu je práca určená, na jednej strane je v práci kapitola o rukopisnej tradícii listov, bez vysvetlenia sa používa termín *Schneeballsystem* (s. 38), *idololatria* (s. 220, pozn. 588), neprekladajú sa niektoré citácie z latinčiny (Seneca, s. 53), z gréčtiny (s. 61, pozn. 105, s. 82, pozn. 174, s. 205), na druhej strane klasických autorov cituje autorka podľa prekladov a nie z kritického vydania (*passim*), považuje za potrebné v poznámke uviesť, že Homér bol básnik, autor eposov *Ilias* a *Odyseia* (s. 224, pozn. 606).

Keď sa autorka odvoláva v texte na nejaké miesto, uvádza jeho preklad tak, ako sa nachádza v preklade celého listu uvedeného na konci každej kapitoly venovanej tomu listu. Ja by som však niekedy v texte dal prednosť doslovnému prekladu, nie básnickému, pretože v ňom sa volia ekvivalenty z rôznych, nielen významových dôvodov, napr. metrických. Doslovný preklad by myšlienku z textu ilustroval lepšie ako básnický. Napr. v poznámkach 448 a 449 na s. 191 sa v gréckom texte nachádza jedno slovo, *eidōs*, ale v preklade je raz krása a raz podoba, na s. 193 sa adjektívum *akosmos* prekladá ako nemiestny (zraz), ale v poznámke by mohlo byť aj iné adjektívum, napr. supplement LSJ uvádza význam *of loose morals*, t.j. *uvolnených mravov*, na s. 194 v pozn. 470 sa prekladá *parthenos aidos* ako panenská skromnosť, lepší by bol panenský stud. Autorka píše kultivovaným jazykom, zrozumiteľným štýlom, len niekedy by som volil iný termín, napr. na s. 51 sa nachádza „Príklad odvodený z väčšieho pre menšie“ (?), na s. 55 je dionýzovský rituál, lepšie kult, nie je jasný výraz *festival martýrov* na s. 121. K terminológii patrí aj pomenovanie dvoch antagonistických svetov, v ktorých Gregor žil, pohanstvo a kresťanstvo (tak je nazvaná jedna kapitola práce), alebo svet mytológie a bibliie (s. 11). Pre kresťanstvo a bibliu nemá autorka iné možnosti na ich pomenovanie, ale pre pohanstvo používa rôzne synonymá ako antika, antický, profánny, klasický, mytologický. Najmenej vhodný sa mi vidí výraz antika spolu

s adjektívom antický, napríklad spojenia antická kultúra, antická vzdelanosť, antická epištolografia, antické formy, antické uzavretie manželstva len implicitne znamenajú pohanskú antiku.

Na záver konštatujem, že práca je napísaná akribiou, má bohatý poznámkový aparát, autorka reflektuje významnú literatúru na danú tému. V práci prejavila rozhladenosť v danej tematike, ktorá si vyžadovala okrem samotného klasickofilologického základu aj znalosti z teológie. Vzhľadom na nesporný prínos tejto práce navrhujem, aby menovanej po úspešnom habilitačnom konaní bol udelený vedecko-pedagogický titul docent v odbore klasická filológia.

Košice, 6.11.2013

Doc. PhDr. František Šimon, CSc.

Katedra romanistiky a klasickej filológie FF UPJŠ